

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administrațiunea tipografiei archidieceșane, Sibiu, strada Măcelarilor 47,
și la expedițiunea de inserțiuni Haasenstein & Vogler în Viena, Praga, Budapesta etc. etc.
Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 37.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Cuvântarea.

Ilustrăței Sale episcopului Dr. Victor Mihalyi de Apșa ținută în casa magnaților la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea dezbaterii proiectului pentru introducerea limbii maghiare ca studiu obligat în toate scoalele populare.

Dacă cu ocaziunea prezentă îndrăsnesc a'mi ridica cuvântul, și cu umilită reverență a vorbi la obiectul de sub întrebare: o fac aceasta din motivul, pentru că în Ungaria cauza învățământului elementar al poporului, în mare parte se mișcă încă tot în sfera de activitate a auctorităților bisericesci. Eară proiectul de lege admis la pertractare, fiind destinat numai pentru o parte a cetățenilor din patrie, deosebit atinge mai de aproape interesele de viață și venitorul diecesei românesce gr.-catolice a Lugosului, concređute grigei mele.

Să'mi fie deci ertat și mie, care nu numai a archiepiscopului diecesei am aci dreptul de sesiune și de vot, dar totodată sînt și părtaș responsabilității ce apasă câte unul pre membrii acestei înalte case legislative pentru decisiunile aceleia, să'mi fie ertat și mie a lua mai de aproape în considerațiune proiectul de lege de sub pertractare din nescari puncte de vedere curgătoare din însași natura lucrului, cari până acuma în mare parte nu fură atinse, și prin aceasta a'mi motiva după puțină votul. (Să auđim!)

Nu va fi scăpat din atențiunea înaltei case cestiunea cea momentosă a seculului nostru, carea pre câmpul pedagogiei ține în ocupațiune mintea celor mai eminenti bărbați de specialitate, înțeleg: teoria despre deobligamentul universal, despre manipulara și despre măsura estinderei a învățământului elementar al poporului, carea teorie în luptele neîncetate ale societății creștinesce cu contrarii ei de toate adumbramintele, formează o linie principală de conflict, unde chiar și în ăilele noastre ambe părțile se nevoesc cu o vînjosime perseverantă a asigura cauzei lor învingerea și ocuparea, și aceasta este presiunea aceea a relațiunilor sub carea și o parte și alta stăruiesce a salva ce se poate.

Legislațiunea Ungariei, illustri domni magnați! în art. XXXVIII din anul 1868 ce e drept, în privința aceea a luat pozițiune, când a eđis obligamentul universal al învățământului elementar al poporului; însă legislațiunea aceasta în spiritul creștinesc al trecutului ei, și în consecență cu sine însași a ajutat la valoare și acea cuprindere, că învățământul elementar al poporului în prima linie se ține de sfera de drept a puterii părintesci și numai defectele acesteia sînt chemate în linia a doua a le suplini la dorința părinților comuna ori confesiunea prin intrevenirea lor; eară amestecul puterii de stat în cauza aceasta, prelângă deprinderea dreptului de suprema inspecțiune, numai într'a treia linie se poate pretinde, și earăși numai spre ajutorarea părinților.

Drept aceea, legea atinsă a lăsat în libera dețermurare a părinților a

mijloci instrucțiunea elementară a pruncilor sei a casă, în scoale private ori publice, în scoale populare de reuniuni ori confesionale, în comunale ori de stat, în institute populare elementare ori superioare. Și cu drept! De oarece înalta legislațiune și-a recunoscut de problemă principală respectarea cuvenită a unuia dintre cele mai sante drepturi omenesci, a dreptului de părinte. A priceput, că dreptul acesta ar fi fost atins în modul cel mai simțit, de cumva prin instrucțiunea elementară de aceasta ori de aceea natură impusă părinților, acestia întru dezvoltarea intelectuală a pruncilor sei ar fi împedeceți a înfățișa și oareși cum a reproduce spiritul și inteligența lor proprie, și spre gloriificarea creatorului a continua într'ensii bunele însușiri spirituale, cu natura eređite și de cătră părinți.

Așa e! întru înțelepciunea legislațiunii Ungariei s'a înfrânt revărsarea, carea se nevoiesce a dejosă demnitate părintească prin aceea, că îi consideră ca pre născătorii numai a unei ființe organice, eară nu a unei ființe omenesci perfectibile, provăđute cu facultățile minții și a voinței libere. Aceasta legislațiune nu a concesse, ca în seculul acesta luminat între popoare creștine, cari se bucură de drepturi și de libertate se nețească calea la împămențirea educațiunii spartane, celei restringătoare și deslegătoare a toată legătura de familie.

Principiele cele mai elementare ale pedagogiei semnaleză fapta: cumcă băiatul întru început cugetă esențial-minte așa, ca instrumentul inteligenței părinților; — el nu e capace a cugeta fără de idei metafisice și morale, e incapace de a avé idei de aceste fără limbă, eară a grăi numai așa începe, dacă în cercul familiei părinții, și osebit mama sa stăruiesce a desvolta în densus facultatea intelectuală; — deci grigea și osteneala părintească pune temeiul educațiunii și instrucțiunii băiatului. — Preste temeiul acesta a zidi mai departe, va să ăică a deștepta prin exerciții verbale și intelectuale facultățile cele fragede ale băiatului, și a'l introduce pe acela în căștigarea de cunoscințe necesare și folositoare, spre aceste este chemat învățământul elementar al poporului.

Spre a asigura rezultatul în această privință §. 58 al art. XXXVIII din 1868 susținut și după drept pastă nevătămă principiul cel singur conducător la scop, ca adecă în scoala poporală elementară fie-care scolar să primească instrucțiune în limba sa maternă; pentru că legislațiunea unguerească cu înțelepciune a priceput, că pruncul numai în limba sa maternă se poate ajuta prin exerciții verbale și intelectuale spre cugetare, și spre a daugerea cunoscințelor sale.

La din contră, dacă pruncul în scoala elementară instrucțiunea o ascultă într'o limbă lui necunoscută, în loc să fie în stare a înainta, se află respins la acel moment al dezvoltării sale, când mai întâiu începuse a pronuncia cuvinte.

Această înțeleaptă dispozițiune a

legei în asemenea mod corespunđitoare postulatelor dreptului natural și al pedagogiei, unele organe prea zelante au socotit a o puté delătura, cari, ca să'me restring numai la teritoriul diecesei Lugosului, cauzei învățământului poporal elementar prin aceea au cređut a'i ajuta, că în comune curat românesce, ori în comune de acele mestecate, unde partea precumpănitore a locuitorilor o formează Românii, au aplicat docenți de aceia, cari înșii necunoscend limba română, cu atât mai puțin sînt în stare în această limbă a învăța pre altul.

Organele respective pe ce cale sînt în stare a legitima o atare delăturare a legii, aceasta a o cerca mai deaproape, nu'mi este voia: — presentarea acestui proiect de lege și admiterea lui la pertractare poate servi spre liniscirea acelor organe; pentru că densus, ce e drept, pe conta legii sancționate, însă numai anticipand au executat în toată estinderea s'a aceea ce proiectul de lege treptat doresce se o ajungă pe calea s'a, dispunend ca în scoala poporală de es. scolarul român nu numai în limba s'a maternă să primească instrucțiune.

Cu deadinsul die aceasta, de oare-ce proiectul de lege nici cu un cuvânt nu atinge, că în ce limbă are se fie compus manualul din care pruncii scolari vor se învețe limba maghiară? Adevărat că nici aceea nu se ăice, că din manual compus în limba maghiară; dară e de comun cunoscut, că după postulatele de ađi ale metodei în scoalele populare elementare nu este ertat a da scolarului în mână gramatica sistematică nici chiar atunci, când i se propune în limba lui maternă, ci și regulele limbii materne are să le învețe scolarul prin exerciții verbale și înțeleșuale, prin cetit și scris, prin memorisare, și sub astfel de deprinderi are docentul să esplice scolarilor una sau altă regulă principală a gramaticii. — De unde apriat se vede, că acest proiect legea XXXVIII din 1868 după sustare de 10 ani o modifică în una din cele mai esențiale dispozițiuni, anume cu privire la limba de propunere, care e mijlocitoarea principală a ori-cărei instrucțiuni, și mai numai singurul vehicul al învățământului poporal.

După părerea mea, Ilustri D-ni Magnați! nu toată închipuirea de negrigrice, nici toată aparența de înaintare sau de coregere este cauza suficientă spre a schimba legile, — pentru că înțelepșesce e cu plăcere a scđ, că legea din usul vieței practice își împrumută parte mare a puterii sale, dovedirea ponderosă că corespunde scopului, și influența cea mare preste dispozițiunile ce și le face fiesce-cine în interesul seu. — Eară legea adusă în locul aceleia la început chiar și pentru noutatea ei are să conteđe la mai puțină reverență, din lipsa de experiment și în privința utilității este mai indoioasă, și probabilmente va fi daunoasă mai multora din societate, întru cât va nimici așteptările lor îndreptățite, pre siguritatea căror așteptări să se întemeiază în mare parte bunăstarea socială.

Deci schimbarea legilor cam de

comun e o întreprindere periculoasă, măcar că aorea este necesară; pentru aceea necesitatea modificării acelor, supunend dreptatea lor de ambe părțile, totdeauna atêrnă de la comparațiunea ce se face de o parte între foloasele sperate ale legii noué, de altă parte între nesiguritatea acelor foloase, și scădemântul de reverență și de certitudine care neapărat urmează din abrogarea legii precedente.

Spre scopul acestei comparațiuni să'mi fie conces înainte de toate a observa, că nu toate dispozițiunile acestui proiect de lege se pot concilia cu postulatele echitației, când de es. în §. 3 docentului eșit din Preparandie ori aplicat în stațiune de la anul 1872 încoace îi impune o sarcină grea cum este a propune în scoala elementară o limbă învățăcelor necunoscută; fără ca înalta legislațiune mai nainte să se îngrigească, sau ca după starea financială a țerei și cea materială a poporului preste tot, se fie în stare a se îngrigi, ca docenții aceia cel puțin se fie dotați de suferit, și astfel să se facă părtași, ori-cărei remunerațiuni corespunđitoare pentru osteneala ce vor avé de ași adauge în grad notabil.

Afară de aceea puțin echitabiliă e dispozițiunea cuprinsă în §. 4 al acestui proiect de lege, când pentru scoalele elementare populare a unei părți notabile din țară, prescrie cu un obiect de propunere mai mult, decât câte au fost obligătoare până aci în acele scoale populare, și câte vor fi și pre venitoriu obligatoare în scoalele populare ale celeilalte părți din țară; și prin aceasta până când o parte a cetățenilor și în venitoriu în limba sa maternă se va împărtăși de întreaga estensiune a beneficiului învățământului poporal elementar; până atunci cealaltă parte a cetățenilor patriei de beneficiile învățământului elementar neîmpedece se va puté împărtăși numai în acea măsură, carea prin numărul oarelor din instrucțiunea ce se va esmite pentru executarea legii se va reserva pentru instrucțiunea în limba maternă; — eară căștigarea manualelor de învățământ va costa spese indoite.

Din aceste motive după umilita mea părere, acest proiect de lege se vede a fi apt spre aceea, ca se înstrăineđe pe cei de treabă studenți români de la pășirea la cariera de docenți ai scoalelor populare — dar de odată se sparie și pe părinți de la trămiterea la scoală a pruncilor obligați la frecuentare prin aceea, ca pe băeții lor frageđi, cari și de altminte cu anevoie se pot îndulci la scoală, îngreunendu-i în mod notabil pe simțite amortește cursul instrucțiunii, și riscă succesul învățământului în limba maternă.

Prin ce cu anevoie se va puté încungiura, ca în urma executării acestei legi, numărul pruncilor frecventatori de scoală, procentul lor și altcum cu multă trudă eluptat, în scurt timp să nu scadă pe alocurea în mod notabil.

Mai încolo nu se poate trece cu vederea Ilustrii Domni Magnați! na-

tura obiectului de învățământ, care în înțelesul acestui proiect de lege va să se înșurubeze scoalelor populare, care obiect nu se restringe între marginile unei anumite dețuritate cunoscute de specialitate, ci e o limbă viuă, limba legalmente oficială a puterii de stat, carea după modesta mea părere, numai așa se poate propune cu succes, de cum-va aceea se estinde și înbrătoșată mai toate obiectele de învățământ, cari sunt prescise pentru ajungerea scopurilor scoalelor elementare populare.

Spre dovedirea așertiunii mele, să mi fie conces a arunca o privire în planul de învățământ pentru scoalele populare elementare, prescise cu ordinațiunea In. Ministeriu reg. ung. de culte și de instrucțiune publică de datul 26 August 1877 Nr. 21678, care plan e compus după toate regulele metodice. La pag. 4 a aceluia se dice, că „de centru al instrucțiunii în scoala poporală elementară servesc limbă, — mai încolo: „scopul instrucțiunii gramaticale în scoala elementară poporală este: ca pruncul se scie grâi sau ași propune cugetele sale curat, limpede, și cu accentuare naturală.“

„Scopul acesta nu se poate ajunge singur numai cu propunerea gramaticii strins luate, ci spre aceasta e de lipsă a întrebuița fiește carele dintre obiectele de învățământ. — Între celelalte obiecte de învățământ, mai acomodat se pot folosi ca mijloace ale acestei instrucțiuni exercițiile verbale și intelectuale, scrisul și cetitul.“

Mai încolo la pagina 12 în privința gramaticii maghiare se dice: „Căstigarea cunoscințelor gramaticale necesare pentru învățacelul scoalei elementare, oșebit însă pentru școlariul de la scoala poporală se poate împreuna cu propunerea celorlalte obiecte de învățământ, și precum s'a arătat mai sus, cu deprinderea în cetit și scris, — și toate câte sunt de lipsă a scî din acest obiect de învățământ pe acest grad al instrucțiunii după modul acesta se pot învăța cu mai mult rezultat.“

Ear la pagina 34 cu privire la planul general al oarelor se prescrie: „Între obiectele de învățământ mai mult timp este de a se destina pentru cetit și scris, pentru limba maternă și pentru aritmetică. — Celelalte obiecte de învățământ, mai ales în scoalele populare nedespărțite, se pot învăța prin cetirea cărților de lectură cu ajutorul lecturor.“

(Va urma).

Desbaterea proiectului de lege despre impunerea limbei maghiare.

(După țiarul stenografic al dietei).

Ședința din 1 Maiu 1879.

După ce a vorbit deputatul Blasiu Orban (pentru) și Mihaiu Szabovljevic (contra) ia cuvântul

Ministrul de culte și de instrucțiune August de Trefort: Onorată casă! Avusem de gând, a lua cuvântul la proiectul de lege de față numai la sfârșitul desbaterei generale; aușind însă atâtea vorbe șoade în contra lui, aflu de consult, a face acum observările mele mai ales pentru a reduce cestiunea de pe tapet la adevărata sa valoare și pentru a constata natura prosaică a acestei desbateri! căci eu deastădată nu simt nici o dispoziție solemnă și nici nu vîd în aceasta casă semne a unei dispoziții solemne. (Adevărat! Așa este!)

Eu sciu bine, că noi scriem și vorbim în zadar în contra acelora cari sunt conduși prin pasiune, prin prejudeț sau prin setea a juca o rolă. (Aprobare viuă.) Acestia pun în proiectul de lege astfel de intențiuni, cari nici decît nu sunt cuprinse în el. Ei se

gereaza ca rîuvedători și Don Quixotes, purtând o luptă de mori de vînt în contra acestui proiect.

Argumentele lor totuși nu pot fi ignorate. Ele se concentrează în următoarele. Înainte de toate afirmă ei, că acest proiect învoalvă o luptă în contra naționalităților și în contra popoarelor, cari nu vorbesc unguresce: că atacă autonomia și libertatea bisericilor și a confesiunilor; că el nu este cu scop din punct de vedere pedagogic; și în sfârșit, că el nu este în consonanță cu tradițiunile politice maghiare.

Genesa acestui proiect de lege dovedesce mai bine, că în el nu se află nici urmă de antipatie și de luptă în contra naționalităților. Nu numai că iurisdicțiuni numeroase au petiționat la dietă pentru introducerea limbei maghiare în scoalele populare, precum se amintise aici în mai multe rânduri, ci mi-a venit la cunoscință prin inspectorii școlari, prin officii bisericesci, că comune foarte numeroase din cele mai diferite regiuni ale țerii doresc instrucțiunea limbei maghiare în scoalele elementare. (Adevărat! Așa este!) Guvernul a satisfăcut așadară numai acelor dorințe și pretensiuni, când a elaborat acest proiect de lege. (Aprobare.)

Eu și întregul guvern am privit aceasta afacere numai din punct de vedere al interesului, căci în faptă zace în interesul cetățenilor, cari nu vorbesc unguresce, să învețe unguresce, precum zace și în interesul statului să ofere lor ocașiunea a învăța aceasta limbă. Acest proiect de lege așadară n'are altă tendență. Nu se tractează aici de o asimilațiune, căci atâta scim și noi, că a voi să o ajungi pe aceasta cale ar fi o întreprindere întârziată. (Aprobare.) Este însă un lucru prea firesc, că, voind a satisface pretenșiunilor generale, putem crea numai o lege generală și nu putem satorî excepțiuni pentru cercurile electorale ale domnilor Polit și Szabovljevic. (Aplaus.) Căci făcînd noi astfel, am recăde în timpul, unde după cum scim din istoria de drept a lui Savigny, unul trăia după *jus romanum* și celalalt după *lege Francorum seu Visigothorum*. Voesc domnii Unguri numiți a ne împinge în acest timp, regrătăm a nu le puté servi. (Aprobare viuă și aplaus.)

După cele șise am ascultat cu uimire vorbirea domnului deputat Gebbel, în care se exprimă temerea de sclăvie limbistică și națională.

Argumentul al doilea, prin care se atacă proiectul de lege, că el suspendeasă autonomia confesiunilor, este tot așa puțin valoros, ca și cel d'ântăiu. E șod, că, precănd de o parte se dice că guvernul și cu deosebire eu atac autonomia confesiunilor, de altă parte sunt învinovățit, că sunt prea indulgent, ba cineva a șis chiar, că aș fi ultramontan. (Ilaritate viuă.) Eu mărturisesc, că nu vîd necsul organic între instrucțiunea limbei maghiare în scoalele populare și între autonomia bisericilor. (Aplaus.)

Aceasta obiectare poate privi numai la § 8 al proiectului original, care voesce a vindicia guvernului cu privire la esecutarea acestei legi o oarecare controlă. Domnilor, dacă vîd displace aceasta, vați cam întârziat puțin, căci legea din 1791, precum și art. le. XXXVIII: 1868 și legea mai târșie care privește officile școlare garantează guvernului un drept oarecare, a controla și scoalele confesionale, și dacă legile n'ar garanta acest drept, guvernul ar avé datorința a pretinde în interesul statului acest drept pentru sine (Aprobare viuă.)

Dacă guvernul n'ar avé acest drept, statul ar renunța la esistența sa. (Aprobare viuă.)

Acest proiect de lege se atacă și din punct de vedere pedagogic și se

dice, că el nu va duce nici decît la țintă. Dacă nu ne va duce la țintă, pentruce îl atacați așa tare? (Ilaritate.) De altcum părerile pedagogilor sînt foarte diferite despre acest obiect. Pedagogii cu care am eu obiceiul a mă sfătuî, sînt cu totul de altă părere, ca pedagogii domnului deputat Polit. (Ilaritate.) Viața și praesa, acesti cei mai buni pedagogi, au decis cestiunea la rîșărit și la apus, așa ca și la noi.

Noi avem multe scoale, în cari se instruează cu succes două limbi. S'a amintit aici, că în scoalele graniței militare s'a instruat limba germană și eată, naționalitatea nu s'a prepădit, ci Șerbii graniței militare au ajuns prin cunoscința acestei limbi în monarchie la astfel de influență, care după proporția lor numerică nu le-ar compete. (Aprobare viuă.) În anul 1873 am cercetat eu în partea graniței care formează astăzi comitatul Severinului multe comune, unde se instrua în scoalele elementare limba germană și eu n'am băgat nici de cât de samă, că acele comune ar fi încetat a fi comune românești sau că ar fi suferit vre-o scădere în privința bisericească. Dar am aflat în fie-care comună 5—10 oameni, cari au scit spune gravaminile lor în limba germană mie și generalului Scudier, care a călătorit cu mine dinpreună. Eu doresc, ca acest proiect să aibă un asemenea rezultat (Aprobare viuă.)

Eșercita-va acest proiect de lege o influență culturală mai afundă, atărnă de la aparatul, cu care va puté lucra, atărnă de la desvoltarea mai superioară a culturai și în sfârșit în oare-care măsură și dela politica instrucțiunii. Și eu am conceputele mele despre politica instrucțiunii și-poate mi-a fi permis să o spun — ele sînt mai corecte decît conceptele acelora cari pășesc față cu mine în toate cestiunile de învățământ ca antagonisti. Dar succesul deplin nu atărnă chiar și pre lângă o politică corectă, numai esclusiv de la ministrul instrucțiunii.

Domnul deputat Gebbel a șis, că învățământul limbei maghiare se va face numai pe contul școlarilor de altă limbă prin care impregiurare spre exemplu în patria sa tinerii maghiari *eo ipso* vor dobândi un avantaju.

Planul nostru de învățământ ar trebui să fie foarte rău, dacă tinerii germani ar fi espuși acestui pericol. Eu cred chiar din contră, că tocmai prin învățământul limbei maghiare școlarii germani vor dobândi înaintea școlarii maghiari un avantaju, căci cunoscința duor limbi este în viața practică de mare folos și afară de aceea învățământul limbei desvoaltă mintea în mod foarte priincios.

S'a șis, că noi am fi rupt cu tradițiunile politice unguresci, asternînd acest proiect de lege. Aceasta afirmație s'a rîșturnat încă eri. Eu însuși am adus aceea carte interesantă „*ratio educationis*“, în care multe pagine vorbesc despre instrucțiunea limbei maghiare; dar nu voiesc să repetez lucruri cari aici s'au amintit deja.

Eu voiu să șic numai atăta, că noi n'am rupt cu tradițiunile politice unguresci, ci continuăm aceasta politică. Nici n'a fost din partea noastră o apucătură de cortes, când am așternut acest proiect. Noi l'am așternut în urma obiceiului parlamentar, fiindcă am vîdut, că o parte preponderantă a populațiunii și a dietei îl cere și fiindcă am vîdut, că cestiunea este matură a fi deslegată. (Aprobare viuă.) Dacă am fi lăsat noi altora deslegarea și dacă ne-am fi lăsat coplesți prin vot, ar fi fost foarte naiv din partene. Deși sîntem noi naivi în altă privință, totuși nu sîntem capabili de o astfel de naivitate. (Ilaritate.)

De altcum este cunoscut onoratei case, că prin asternerea acestui proiect de lege politica noastră și părerile noastre nu au suferit nici o schimbare nici în cestiunile înterne nici în cele esterne. Noi nu voim a inaugura o eră politică nouă. Voim noi, dorind instrucțiunea limbei maghiare în scoalele populare, a vătéma doară naționalitățile? N'am avut nici odată de gând și nici acum nu ne plesnesce prin minte, a închide scoalele cu limbă de instrucțiune nemaghiară și ale impune limba maghiară ca limbă de instrucțiune.

Ce privește libertatea bisericilor și a confesiunilor, este o defigurare de fapte, dacă se afirmă, că ministrul -president sau eu voim a păguli autonomia bisericilor și libertatea confesiunilor.

Cu convingerea firmă, că în acest proiect nu este nimic ce ar puté vătéma autonomia bisericilor și a naționalităților, mă rog a l'primi (Aplaus viu).

(După ce a vorbit Ignatie Hélyfy (pentru) ia cuvântul deputatul Petru Mihalyi.)

(Va urma).

Revista politică.

Sibiu, în 25 Maiu.

Ministrul instrucțiunii a conchemat pe superintendentii și curatorii bisericeii evanghelice pe 5 Iunie n. la o anchetă, a cărei chemare va fi a se esprima despre punctațiunile cuprinse în proiectul de lege pentru eşercitarea dreptului de supraveghere a statului asupra școlaelor medie și superioare. Acest proiect de lege, va fi, (nu'l cunoascem încă) un vrednic următoriu al legii pentru introducerea limbei maghiare, ca studiu obligatoric în scoalele populare.

Deoarece camerele Ungariei afară de proiectele de lege despre instituttele de credit pentru proprietari mici și de unele petițiuni nu va mai lua în desbatere alte obiecte, este probabil că la începutul șeptemănei viitoare sesiunea camerilor se va încheia prin un rescript regesc. Se dice că noua sesiune a camerilor se va concheta la 2 Octomvre n.

Și lui „Pester Lloyd“ i se face gluma prea groasă cu desmințirea și inproștarea șcriilor despre ocupațiunea Novi-Bazarului. „Un om ingenios“ dice numita foaie, „preste tot să nu facă glume rele; și dacă totuși i s'a întemplat lui o astfel de nenorocire, apoi numai una este mai punibilă, decît aceea glumă rea, adevărată repetirea ei. O astfel de glumă rea a contelui Andrassy a fost a vesti astăzi că ocupațiunea Bosniei și a Erșegovinei este de-a se esecuta imediat și mâne a desminți earășii aceasta scire, continuând șeptemăni, ba luni întregi acest joc cam copilăresc „pentru ca opiniunea publică să se dedee încetul cu cugetul cu ocupațiunea.“ Urma ne-a arătat, că această manevră n'a folosit nimica și a stricat mult. Cu toate aceste pare că în Viena se-repetesce acum aceea glumă rea cu privire la cestiunea-ocupațiunii celor trei puncte cunoscute în districtul Novi-Bazar și prepară nervii publicului pentru ocupațiune prin o depănare și o desdepănare alternativă.“

Camerile României se ocupă cu lucrările constituirei. La senat au fost preșenți 36 senatori, s'a proces sub residuiul d-lui G. Ionescu la tragerea de șorți a comisiunilor de verificare și s'au întocmit 4 comisiuni.

În guvernul Rusiei se petrece o crisă. Principile Gorciacoff se va retrage și contele Șuvaloff va primi ministeriu de esterne și formarea noului cabinet. De odată cu schimbările aceste se va ridica starea de asediu în Rusia, fiindcă contele Șu-

dje luminări fl. 40—52; Spirit pro grad 9 cr.; carne de vită pro chilo 40 cr.; carne de porc 40— cr. carne de vișel cr. 40—44; ouă 7 de 10 cr. Tergul de ași a fost excelent, de-aceia și prețurile fructelor a scăzut tare. Timpul e foarte frumos.

Estras din foaia oficială „Budapesti Közlöny.”

Licitazioni: în 21 Iunie imob. d-nei Rosina Starz în Brașov (trib.); în 13 Iunie imob. lui Sigismund Cseh în Sz. Odorheiu (trib.); în 30 Iunie imob. lui Carol Eduard și Edmund Brestowski în Bistrița (trib.); în 10 Iunie imob. d-nei Carol Szabo în Sz. Odorheiu (trib.); în 3 Iulie și 4 August imob. Annei Mihály în Kaszon-Iakob-Falva (trib. Cicserda); în 26 Iunie și 26 Iulie imobilele rămasului după Ludovic Kovacs în Bözö-Ujfalu; în 1 Iulie și 1 August imob. lui Petru Gal în Beta (trib. Sz. Odorheiu); în 28 Iunie și 2 August imob. Mariei N. Gologan în Săcele (trib. Brașov); în 9 Iunie și 9 Iulie imob. lui Eduard Iosefi în Mediaș (judec. cerc.); în 27 Iunie și 27 Iulie imob. Rosei Nagy în Zabola (trib. K. Oșorheiu); în 4 Iulie imob. lui Sandu Șanca în Toplița (judec. cerc. Sas-Reghen); în 20 Iunie imob. lui Ioan și Irma Pop în Riuac (judec. cerc. Năsăud).

Răționul comitetului balului român din Viena.

(2 Urmare).

5. Borgo-Prund (19 fl. v. a.)

Prin colecta d-lui Dr. Nicolau Hanganuț: DD. George Ciato, jude reg. 1 fl., Ioan Buzdug, adm. prot. 1 fl., Atanasiu Ușeriu, econom 1 fl., Moise Pop, preot 1 fl., Teodor Vrășmaș, preot 1 fl., Albert Wachsmann, apot. 1 fl., Pavel Beșă, econom 1 fl., Haltrich, fabr. de hârtie, 1 fl., Solymosi Miklos 10 cr., Ioan Tunariu, propriet. 1 fl., Georgiu Gheorghică, învăț. 50 cr., Ioan Trif, cancelist 2 fl., Dr. Nicolau Hanganuț 5 fl., Simion Monda, preot 1 fl., Iacob Oana, secret. 50 cr., Sever Orban, preot 90 cr.

6. Făgăraș (11 fl. v. a.)

Prin colecta d-lui Ioan Turcea: DD. Ioan Turcea, v.-notar com. 1 fl., Ioan Roman, adv. 2 fl., Vasile Literat, locot. 1 fl., Vasile Pop, proprietar 2 fl., Ioan Cinteș, cancel. jud. 1 fl., Trombițaș, supr.-locot. 1 fl., Florea Iuon, asesor 1 fl., Ioan Cepeș, concep. adv. 1 fl., Ioan Grama, adv. 1 fl.

7. Hațeg (12 fl. 40 cr.)

Prin colecta d-lui Bucur Popoviciu: DD. Bucur Popoviciu, comerț. 1 fl., Stefan Selariu, comerț. 2 fl., Nicolae Teodosiu, comerț. 1 fl., Ioan Baciu, comerț. 1 fl., Paul Oltean, învăț. 50 cr., Th. Popescu 50 cr., Maria Romea 1 fl., Maria Nandra 1 fl., Fira Făgăraș 1 fl., Alesandru Serafim, not. 1 fl., Stefan B. Popoviciu 1 fl., B. Densușan 1 fl., S. Borha, advocat 50 cr., Dariu, preot 20 cr.

8. Murăș-Oșorheiu (8 fl. v. a.)

Prin colecta d-lui Antoniu Stoica: DD. Antoniu Stoica, jude la tabla reg. 4 fl., Demetriu Făgărașan 2 fl., Mateiu Pop, asesor la tabla reg. 2 fl.

9. Merceurea (10 fl. v. a.)

Prin colecta d-lui Ioan Droc, protop.: DD. Ioan Droc, prot. 5 fl., N. Ciugudian 5 fl.

10. Orăștie (9 fl. 50 cr.)

Prin colecta d-lui Ioan Mihaiu: DD. Ioan Mihaiu 2 fl., Laurian Bercian, not. cerc. 2 fl., Procopiu Herlea, not. cerc. 1 fl., Iosif de Orbonaș, subj. cerc. 1 fl., Corvinus 50 cr., Georgiu Baciu, comerț. 1 fl., Nicolau Popoviciu, protop. 2 fl.

11. Petroșeni (12 fl. v. a.)

Prin colecta d-lui prot. Stefan Redic: DD. Marcu Moldovan, not. cerc. 3 fl., Ioan Brinzea, învăț. 1 fl., Simion Blasiu, loc. c. reg. 3 fl., Petru Burlec, paroch 1 fl., Aron Stanea, paroch 1 fl., Stefan Redic, prot. 3 fl.

12. Reșița-Montană* (27 fl.)

Prin colecta d-lui jude reg. Iuliu Petric: DD. Iuliu Petric, jude reg. 5 fl., August Gontean, not. cerc. 3 fl., Ioane Marcu, docent 3 fl., Ioan Budințan, advocat 5 fl., Ioan Popoviciu, notar 3 fl., Stefan Anto-

nescu, jude adm. 2 fl., Dimitrie Antonescu, advocat 3 fl., Georgiu Crăciun, not. com. 1 fl., Ioan Iancovits, subj. reg. 1 fl., Arnold Pinkup, executor reg. 1 fl.

12. Roșia-Montană (15 fl. v. a.)

Prin colecta d-lui Amos Popescu, not. com.: DD. Ioan Muntean, not. cerc. 1 fl., Alesandru Danciu, jude com. 1 fl., Samuilă Ebergenyi, jude com. 1 fl., Romul Gritta, execut. cerc. 1 fl., Ioan Vlad, cassar 1 fl., George Bocaniciu, comis. 1 fl., Ioan Mahr, pract. la fond. de aur. reg. 1 fl., Iustinian Gritta, proprietar 1 fl., Ioan Ebergenyi, proprietar 1 fl., Ioanichiu Crișan, comerț. 1 fl., Iosif Giurca, propr. 1 fl., Alesandru Tobiaș, not. com. 1 fl., Iosif Draia, jude com. 1 fl., Amos Popescu, not. com. 2 fl.

(Va urma).

Nr. 86. 1—3

CONCURS.

Ne ivindu-se în urma concursului publicat în „T. R.” Nrii 39, 40 și 41 pentru parochia Teleag nici un concurent, prin aceasta se prelungește termenul concursului până la 17 Iunie a. c. v.

Emolumentele sunt tot cele publicate în concursul prim.

Doritorii de a compete la această parochie sunt poftiți a asterne suplicele lor instruite în înțelesul statutului organic și a dispozițiilor provisorice sinodale din 1873 la subsemnatul oficiu protopresbiterat în Paloș p. u. Cohalm.

Paloș, 15 Maiu 1879.

În conțelegere cu comitetul parochial.

Teofil Gheaja m. p.
adm. ppsc.

Nr. 71—1879 3—3

CONCURS.

Pentru întregirea parochiei vacante de clasa a II în Câmpuri-Surdac, protopresbiteratul Iliei-Murășene, se escrie concurs în urma ordinațiunii preavenerabilului consistoriu arhidiececan dto 28 Martie 1879 Nr. 861 cu termen până la 17 Iunie 1879.

Emolumentele sunt:

1. Casa parochială cu grădină de 2 jugere 90°.
2. Un pământ arătoriu de 2 jug. și 800°.
3. Cimitierul cu pruni în mărime de 1 jug. și 831°.
4. Dela fie-care din 200 familii câte două măsuri, — măsura de 22 copuri, — de cucuruz nesfărmit.
5. Dela 100 case câte o Ți de lucru cu palmile, dela 80 case cu vitele.
6. Stola usuată dela 200 familii cari computate toate în bani dau suma de 652 fl. v. a.

Doritorii de-a ocupa aceasta parochie vor avé ași asterne rugărite instruite în sensul statutului organic și al dispozițiilor sinodale din anul 1873 la subscrisul până la termenul indicat.

Gurasada 12 Maiu 1879.

În conțelegere cu comitetul parochial.

Alecsiu Olariu m/p.
adm. prot.

CONCURS.

Pentru ocuparea stațiunii de paroch al II-lea în comuna bisericească Olpret protopresbiteratul Solnocului I în urma încuviințării preavenerabilului consistoriu prin ordinațiunea dto 24 Aprilie Nr. 1171 a. c. se escrie concurs până în 20 Iunie a. c. când va fi și alegerea.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

- a) Ecclesia care aduce un venit anual de 30 fl.
- b) Dela 120 familii a 1 merță mălaiu sfărmit dau 120 fl.
- c) Dela 120 familii a 1 Ți de lucru în preț de 48 fl.
- d) Celelalte venite stolarie fac 211 fl.

Doritorii de a ocupa aceasta parochie sunt avisați, concursurile lor instruite în sensul statutului organic și a dispozițiilor sinodale, a le substerne subscrisului până în termenul sus indicat.

Dej în 13 Maiu 1879.

În conțelegere cu comitetul parochial.

Ioan Bodea m/p.
prot.

3—3

Nr. 122—1879.

3—3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de capelan pre lângă neputinciosul paroch Sofroniu Brândușă în parochia de clasa Ia II-a gr. or. din Trapold protopresbiteratul tractului Sighișoara: se escrie prin aceasta cu concesiunea Preaveneratului consistoriu arhidiececan, dto 13 Martie 1879. Nr. 799. concurs cu termenul 17 Iunie st. v. a. c.

Emolumentele împreunate cu postul cestionat sunt toate beneficiile pa-

rochiale esclusive relutul lemnului de foc; și anume:

1. Casa parochială cu curte spațioasă și grădină.
2. Șase jugere de pământ; dintre cari trei jugere arătoriu, iar trei jugere fenaț, folosibile în tot anul.
3. Dela 80 familii române câte 20 litre cucuruz sfărmit.
4. Dela 42 familii neorustice câte o Ți de lucru, și 17 cr. v. a. anualminte, și a
5. Venitele stolare îndatinate în protopresbiterat.

Concurenții au ași trâmite subscrisului suplicele lor până la termenul indicat, instruite în sensul statutului organic și conform dispozițiilor sinodului arhidiececan din a. 1873 pentru regularea parochiilor § 16 p. d). Sighișoară, 28 Aprilie, 1879.

În conțelegere cu comitetul și sindul parochial concernent.

Zacharie Boiu m. p.
protop.

Praturile musante lacsative din Elöpatak

conțin compozițiunile chimice solutive ale apelor minerale renumite din Elöpatak.

Un efect eminent au aceste praturi la catar de stomach, spasmi de stomach, slăbiciune de mistuire, lipsa de apetit, arsură în gât, umflături de ficat și splină, îngroșarea ferei, petri în feare și gălbinare la respirarea grea și baterea de inimă, gazuri în testine, boala apei, hemoroide, la afecțiuni cataralice ale rerunchilor, a beșicii și canalului de urină, în contra formării de nêsip, la catare cronice și umflături ale matricei, curgere, dispozițiune la vërsare de sânge, la ameteți, suirea sângelui cătră cap și cătră piept.

Aceste praturi întrec în efect atât **sarea scumpă de Karlsbad**, cât și **praturile lui Seidlitz**.

Prețul unei scătuice ce cuprinde 12 dose cu îndreptariul spre folosire cu tot **80 cr.**

Depositul general: În Brașov la apotecariul **Szava**; în Sibiu la **F. A. Reissenberger**, comerciant. [13] 9—12

UMRATH & COMP. în PRAGA,

fabrică de mașini agricole,

se recomandă prin specialitățile lor renumite prin o **executare foarte solidă, umblet ușor mare productivitate și treerat curat a**

mașinilor de treerat cu brațe și cu vërtej

pentru 1 până 8 cai sau boi,

atât **locomobile** cât și **stabile**. Mai departe fabricăm noi în măriri diverse:

Ciururi de bucate, mașini pentru tăiat paie, mori pentru sdrobot etc. etc.

Cataloage ilustrate în limbile țerei grătuite și franco.

[14] 15

Neoplanta.

1875.

Medaliă de argint.

Seghedin.

1876.

Medaliă pentru merite.

CLOPOTE

DE TOATĂ MĂRIMEA

pe lângă hotărîrea prealabilă a sunetelor lor.

Cu deosebire recomandă **clopotele găurite**, inventate de dënsul, a căror sunet este mai adënc decât acelor de construcțiunea veche și care, fiind de 100 punți sunt asemenea celor de 140 punți de construcțiunea veche.

Se află totdeauna în deposit clopote, dela mărimea cea mai mică până la 50 chilogr., precum și de **proasce portative și de mână**.

Se recomandă pentru comande cât de multe

Antonie Novotny
în Timișoara.

[15] 11

*) Colecta de 27 fl. din Reșița montană se scotesece sub Ungaria.